

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ, ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

Τελικό γραπτό παραδοτέο του πτυχιακού πρότζεκτ με τίτλο:

**«Μουσική ταξινόμηση και καταλογοποίηση.
Το αρχείο έργων Σύγχρονης Μουσικής του εργαστηρίου Ε.ΡΕ.ΣΥ.Σ.»**

Ευγένιος Κιορίδης (Α.Μ.Φ. 16008)
Επιβλέπων καθηγητής: Κυριακάκης Γεώργιος

Θεσσαλονίκη
Ακαδημαϊκό έτος: 2018-2019

«Σ' εκείνη την Αυτοκρατορία, η Τέχνη της Χαρτογραφίας άγγιξε τόση Τελειότητα, ώστε ο Χάρτης μιας και μόνης Επαρχίας καταλάμβανε μια Πόλη ολόκληρη, και ο Χάρτης της Αυτοκρατορίας, μια Επαρχία ολόκληρη. Με τον καιρό, αυτοί οι Εκτεταμένοι Χάρτες έπαψαν να ικανοποιούν, και τα Κολέγια των Χαρτογράφων ανέπτυξαν ένα Χάρτη της Αυτοκρατορίας που είχε το Σχήμα της Αυτοκρατορίας και συνέπιπτε με αυτήν, σημείο προς σημείο. Λιγότερο παθιασμένες με τη Σπουδή της Χαρτογραφίας, οι Επόμενες Γενεές σκέφτηκαν πως αυτός ο Εκπεπταμένος Χάρτης ήταν άχρηστος και, όχι εντελώς άκαρδα, τον εγκατέλειψαν στο έλεος του Ήλιου και των Χειμώνων. Στις Ερήμους της Δύσης υπάρχουν ακόμα χαλάσματα του Χάρτη. Τον κατοικούν Ζώα και Ζητιάνοι. Σε ολόκληρη τη Χώρα, δεν υπάρχει κανένα άλλο ίχνος της Επιστήμης της Γεωγραφίας.

Σουάρεθ Μιράντα, Ταξίδια συνετών ανδρών, Βιβλίο Δ', Κεφ. ΙΔ', Λέριδα, 1658»¹

Η φανταστική ιστορία που παρουσιάζεται από τον Μπόρχες εδώ, πέρα από τον λεπτό ειρωνικό της χαρακτήρα, που ενισχύεται από την λεπτομερή ψευδή επιγραφή, αναδεικνύει ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα της διαδικασίας της καταλογογράφησης: πόσο λεπτομερής μπορεί, δηλαδή, να είναι έτσι ώστε αφενός μεν να δίνει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες για την άρτια οργάνωση του υλικού, εξυπηρετώντας τον βασικό σκοπό της πραγματοποίησης της διαδικασίας, αφετέρου δε να αποκλείει όσες πληροφορίες δεν είναι απαραίτητες, για να μην καταλήξει ως μία απλή αναπαραγωγή του αρχικού υλικού.

Το παρόν κείμενο αποτελεί το γραπτό τελικό παραδοτέο του πτυχιακού πρότζεκτ με τίτλο «Μουσική ταξινόμηση και καταλογοποίηση: το αρχείο έργων Σύγχρονης Μουσικής του ΕΡ.Ε.ΣΥ.Σ.» που εκπονήθηκε από τον φοιτητή του τμήματος Κιορίδη Ευγένιο, υπό την επίβλεψη του καθηγητή κ. Γ. Κυριακάκη κατά το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019.

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΓΡΑΦΗΣΗΣ

Αρχικά, κρίνεται σκόπιμο να παρουσιαστεί και να περιγραφεί συνοπτικά η έννοια της καταλογοποίησης (στο εξής: καταλογογράφησης) εφόσον το πρότζεκτ εντάσσεται στο ευρύτερο πεδίο που υπαγορεύεται από τις αρχές της. Πηγές για την παρουσίαση που ακολουθεί αποτέλεσαν τα συγγράμματα *Θέματα βιβλιοθηκονομίας και επιστήμης των πληροφοριών* (το κεφάλαιο Καταλογογράφηση και περιγραφή τεκμηρίων) των Σαράντου Καπιδάκη, Φωτίου Λαζαρίνη και Κατερίνας Τοράκη καθώς και το *Introduction to Cataloging and Classification, 11th edition*, των Daniel N. Joudrey, Arlene G. Taylor και David P. Miller (το κεφάλαιο Cataloging in Context).

Η καταλογογράφηση (cataloging), στο πρώτο από τα δύο συγγράμματα, ορίζεται ως «το σύνολο των ενεργειών που απαιτούνται για τη δημιουργία, τη διαχείριση και

1. Μπόρχες, Χόρχε Λουίς. *Άπαντα τα πεζά*. τ. 1. Μτφρ. Αχιλλέας Κυριακίδης (Αθήνα: Πατάκης, 2014), 113.

τη διατήρηση ενός καταλόγου βιβλιογραφικών εγγραφών»². Ο κατάλογος μπορεί να έχει την μορφή καρτοκαταλόγου (card catalog) ή ηλεκτρονικού καταλόγου. Η καταλογογράφηση διακρίνεται σε δύο είδη, την περιγραφική καταλογογράφηση και την θεματική καταλογογράφηση³.

Η περιγραφική καταλογογράφηση αποτελείται από δύο συσχετισμένες διαδικασίες, την αναγνώριση (identification) και την περιγραφή (description) του τεκμηρίου. Αρχικά, καταχωρούνται τα «φυσικά χαρακτηριστικά» (conventional elements) του κάθε τεκμηρίου, δηλ. τα στοιχεία που διαφοροποιούν το τεκμήριο από τα υπόλοιπα, όπως ο τίτλος, το όνομα του συγγραφέα, το έτος έκδοσης κ.α. Η διαδικασία γίνεται βάσει διεθνών κανόνων και οδηγιών⁵. Επίσης εισάγονται πληροφορίες σχετικές με την μορφή/φύση του τεκμηρίου (τύπος, έκταση, μέγεθος) όταν αυτό είναι δυνατόν⁶. Στο επόμενο στάδιο, καθορίζονται τα σημεία πρόσβασης (access points) του τεκμηρίου, δηλαδή τα στοιχεία βάσει των οποίων θα μπορεί να αναζητηθεί και να εντοπιστεί εντός του καταλόγου. Αυτά είναι γενικά τίτλοι και ονόματα (συγγραφέα, μεταφραστή και άλλων συντελεστών, εταιριών και συλλογικών οργάνων, «κωδικές λέξεις»)⁷.

Οι παραπάνω διαδικασίες παλαιότερα γίνονταν χειρωνακτικά και απαιτούσαν την δημιουργία καρτών για κάθε σημείο πρόσβασης του τεκμηρίου. Σήμερα όμως, στους ηλεκτρονικούς καταλόγους, δημιουργείται μόνο μία εγγραφή σύμφωνα με τη διεθνή σταθερά (MARC) και οι σχετικές πληροφορίες εισάγονται στα πεδία της ίδιας εγγραφής⁸.

Η θεματική καταλογογράφηση ή ανάλυση (subject cataloging ή analysis) ακολουθεί την περιγραφική⁹ και αποσκοπεί στον προσδιορισμό των θεμάτων που καλύπτει το κάθε τεκμήριο. Αφού εντοπιστούν τα θέματα τα οποία πραγματεύεται το τεκμήριο, τοποθετούνται θεματικές επικεφαλίδες βάσει συγκεκριμένου λεξιλογίου, έτσι ώστε να είναι προσβάσιμο μέσω του θεματικού του υλικού και να κατηγοριοποιηθεί μαζί με άλλα τεκμήρια υπό την ίδια θεματική επικεφαλίδα¹⁰. Επίσης, γίνεται ταξινόμηση (classification) του τεκμηρίου σύμφωνα με κάποιο επιλεγμένο ταξινομικό σύ-

2. Καπιδάκης, Σαράντος, Φώτιος Λαζαρίνης και Κατερίνα Τοράκη. «Εισαγωγή στην καταλογογράφηση». Στο *Καταλογογράφηση και περιγραφή τεκμηρίων*. (Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών), 55.

3. ό.π., 55.

4. Joudrey, Daniel. N., Arlene G. Taylor και David P. Miller. «Cataloging in Context». Στο *Introduction to Cataloging and Classification*. 11η εκδ. (Santa Barbara, CA: Libraries Unlimited), 15.

5. Καπιδάκης, Λαζαρίνης και Τοράκη, *Καταλογογράφηση και περιγραφή τεκμηρίων*, 55· Joudrey, Taylor και Miller, *Cataloging in Context*, 15.

6. Joudrey, Taylor και Miller, *Cataloging in Context*, 15.

7. Καπιδάκης, Λαζαρίνης και Τοράκη, *Καταλογογράφηση και περιγραφή τεκμηρίων*, 55-56· Joudrey, Taylor και Miller, *Cataloging in Context*, 15-16.

8. Καπιδάκης, Λαζαρίνης και Τοράκη, *Καταλογογράφηση και περιγραφή τεκμηρίων*, 56.

9. ό. π.

10. Καπιδάκης, Λαζαρίνης και Τοράκη, *Καταλογογράφηση και περιγραφή τεκμηρίων*, 56-57· Joudrey, Taylor και Miller, *Cataloging in Context*, 16.

στημα, έτσι ώστε το τεκμήριο να τοποθετηθεί στην καταλληλότερη θέση της βιβλιοθήκης, με μοναδικό ταξινομικό αριθμό, δίπλα στα τεκμήρια με τα οποία είναι θεματικά συναφές¹¹.

Σημαντική αρχή της καταλογογράφησης αποτελεί ο έλεγχος καθιερωμένων όρων (authority control). Συνίσταται στην χρήση μίας μόνο μορφής κάθε πληροφοριακού δεδομένου (τίτλου, ονόματος συγγραφέα, θεματικής επικεφαλίδας κλπ.) ανεξάρτητα από τις διάφορες άλλες μορφές με τις οποίες μπορεί να παρουσιάζεται στις πληροφοριακές πηγές (π.χ. διαφορετικές εκδοχές του ονόματος του ίδιου συγγραφέα). Η ομοιομορφία στις μορφές των δεδομένων επιτυγχάνεται μέσω της χρήσης κανόνων (για τα ονόματα και τους τίτλους), ενός σταθερού λεξιλογίου και της κατάρτισης ενός αρχείου καθιερωμένων όρων (authority file) στο οποίο προκρίνεται μία μόνο εκδοχή κάθε στοιχείου ως καθιερωμένη ενώ εμφανίζονται όλες οι παραλλαγές του¹². Σκοπός της διαδικασίας είναι η αντιμετώπιση κάθε πιθανής σύγχυσης και δυσκολίας που μπορεί να προκύψει από την ανομοιογένεια των εγγραφών και να γίνουν σαφείς οι σχέσεις μεταξύ ονομάτων, έργων, θεμάτων κλπ. Γίνονται, μάλιστα, προσπάθειες να αποκτήσει παγκόσμια εμβέλεια η διαδικασία με τη δημιουργία του VIAF (Virtual Individual Authority File-Εικονικό Διεθνές Αρχείο Καθιερωμένων Όρων)¹³.

ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΣΤΟ ΠΑΡΟΝ ΠΡΟΤΖΕΚΤ

Οι βασικές αρχές της καταλογογράφησης, όπως περιγράφονται παραπάνω, εφαρμόστηκαν στο συγκεκριμένο πρότζεκτ, προσαρμοσμένες στις ιδιαίτερες ανάγκες του. Η μορφή που απέκτησε η καταλογογράφηση ήταν κυρίως περιγραφική. Περιλάμβανε αρχικά την διαδικασία της αναγνώρισης, μέσω του εντοπισμού των απαραίτητων «φυσικών χαρακτηριστικών». Τα στοιχεία αυτά ήταν ο τίτλος του κομματιού, το ονοματεπώνυμο του συνθέτη, το έτος ή περίοδος σύνθεσης (αυτό συχνά δεν εμφανιζόταν στην παρτιτούρα, οπότε έγιναν κάποιες επιλογές που περιγράφονται παρακάτω), το όνομα του διασκευαστή όταν υπήρχε, τα όργανα-ηχητικά συστήματα ή συντελεστές που αναγράφονταν στην παρτιτούρα και απαιτούνταν για την εκτέλεση του κομματιού και ορισμένοι βασικοί μορφολογικοί όροι που μπορούσαν να χαρακτηρίσουν το κομμάτι. Αυτά τα στοιχεία ήταν τα «access points» της καταλογογράφησης. Την διαδικασία της αναγνώρισης ακολουθούσε η περιγραφή του τεκμηρίου, δηλαδή η εισαγωγή των παραπάνω δεδομένων στα αντίστοιχα πεδία στο πρόγραμμα, με την οποία η καταλογογράφηση του τεκμηρίου ολοκληρωνόταν.

Ένα ενδιαφέρον ζήτημα, που προέκυψε σχετικά με τον χαρακτήρα της καταλογογράφησης που διενεργήθηκε αφορά τις Ετικέτες (Tags). Οι Ετικέτες επικολλούταν σε κάθε τεκμήριο αφορούσαν τα όργανα-ηχητικά συστήματα-συντελεστές εκτέλεσης

11. Καπιδάκης, Λαζαρίνης και Τοράκη, *Καταλογογράφηση και περιγραφή τεκμηρίων*, 56-57· Joudrey, Taylor και Miller, *Cataloging in Context*, 16.

12. Joudrey, Taylor και Miller, *Cataloging in Context*, 16.

13. ό. π., 17.

και τους μορφολογικούς όρους που συνδέονταν με αυτό. Θεωρώ ότι μπορεί να υποστηριχθεί ότι τα παραπάνω στοιχεία σε μία μουσική καταλογογράφηση αποτελούν θεματική καταλογογράφηση, εφόσον αποτελούν σημαντικό μέρος της «σχετικότητας» («aboutness») ενός μουσικού έργου. Η συνάφειά τους όμως με την θεματική καταλογογράφηση είναι περισσότερο σημασιολογική παρά τυπική, αν ανατρέξουμε στην περιγραφή της διαδικασίας της θεματικής καταλογογράφησης που προηγήθηκε. Οι Ετικέτες είναι, επίσης, «φυσικά χαρακτηριστικά» και «access points» του τεκμηρίου. Εξάλλου, η δυνατότητα της αναζήτησης των έργων βάσει των μουσικών οργάνων που συμμετέχουν ήταν βασικός σκοπός της διαδικασίας εξ αρχής. Σημειώνεται ότι το πρόγραμμα εντός του οποίου έγινε η καταλογογράφηση διαθέτει και το πεδίο «Related» για την επισύναψη σχετικών αντικειμένων, το οποίο αφορά εμφανώς την «σχετικότητα». Παρόλα αυτά δεν είναι υπερβολική η θεώρηση των Ετικετών ως συνδυασμού των δύο μορφών καταλογογράφησης, τουλάχιστον στο πλαίσιο του συγκεκριμένου πρότζεκτ.

Επίσης, ως προς τα παραπάνω θα πρέπει να επισημανθεί ότι δεν συγκροτήθηκε κάποιο αρχείο καθιερωμένων όρων για το λεξιλόγιο του πρότζεκτ. Όμως, έγινε συστηματική προσπάθεια να υπάρξει ομοιομορφία μέσω της χρήσης μίας μόνο μορφής του εκάστοτε όρου. Πρέπει να θεωρηθεί ότι ως προς το θέμα της ομοιομορφίας το αποτέλεσμα είναι σε μεγάλο βαθμό ικανοποιητικό.

ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Το πρότζεκτ ξεκίνησε με την διεξαγωγή ορισμένων προκαταρκτικών συναντήσεων. Στις πρώτες αυτές συναντήσεις έγιναν κάποιες προτάσεις από τον καθηγητή, οδηγώντας στην επιλογή του συγκεκριμένου θέματος. Η επιλογή έγινε με βάση διάφορα κριτήρια: τη χρησιμότητα και πρακτικότητα του πονήματος, την διάθεση του φοιτητή να δοκιμαστεί σε διαδικασίες που του ήταν άγνωστες, το αντίκτυπο που θα είχε η διαδικασία στο εργαστήριο του τμήματος (ΕΡ.Ε.ΣΥ.Σ.) καθώς και τον ενδιαφέροντα και ιδιαίτερο χαρακτήρα της εργασίας που απαιτείται για την ολοκλήρωσή του πονήματος.

Το αντικείμενο της καταλογογράφησης που διενεργήθηκε είναι το αρχείο του εργαστηρίου ΕΡ.Ε.ΣΥ.Σ (Εργαστήριο Σύγχρονης Μουσικής Έρευνας, Σύνθεσης, Ερμηνείας και Αυτοσχεδιασμού) του τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Το αρχείο είναι μία συλλογή μουσικού υλικού, αποτελούμενη κυρίως από παρτιτούρες και δευτερευόντως από αρχεία ήχου τα οποία είναι αποθηκευμένα σε έναν εξωτερικό σκληρό δίσκο. Περιλαμβάνει έργα κλασσικής, κινηματογραφικής και τζαζ/δημοφιλούς μουσικής, με έμφαση στο σύγχρονο κλασσικό ρεπερτόριο. Το υλικό είναι ταξινομημένο σε φακέλους, αλφαβητικά και ανά συνθέτη στο μεγαλύτερο μέρος του, με συνολικό μέγεθος 139 Gigabytes. Έχει αποκλειστικά ιδιωτικό εκπαιδευτικό χαρακτήρα και είναι διαθέσιμο στους φοιτητές του εργαστηρίου Ε.ΡΕ.ΣΥ.Σ του ΤΜΕΤ.

Στην υλοποίηση της συγκεκριμένης προσπάθειας, καθοριστική σημασία είχαν οι γνώσεις και δεξιότητες που απέκτησα παρακολουθώντας τα εξής μαθήματα που προσφέρονται στο TMET:

- Εισαγωγή στην Πληροφορική (Υπεύθυνος Διδάσκων: κ. Κυριακάκης Γεώργιος)
- Ψηφιακή Επεξεργασία Παρτιτούρας (Υπεύθυνος Διδάσκων: κ. Κυριακάκης Γεώργιος)
- Τεχνικές Συγγραφής Επιστημονικής Εργασίας (Υπεύθυνοι Διδάσκοντες: κ. Βούβαρης Πέτρος, κα. Καλλιμοπούλου Ελένη, κα. Σπυράκου Ευαγγελία)
- Εισαγωγή στην Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας (Υπεύθυνη Διδάσκουσα: κ. Στάμου Λελούδα)

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Έπειτα από την επιλογή του θέματος, επόμενος στόχος ήταν η επιλογή του λογισμικού που θα επέτρεπε την υλοποίηση των στόχων του πρότζεκτ. Τελικά, σε συνεργασία με τον υπεύθυνο του εργαστηρίου του τμήματος κ. Μπογιάνο, αποφασίστηκε να χρησιμοποιηθεί το freeware «Zotero», ένα πρόγραμμα οργάνωσης ερευνητικού υλικού. Το πρόγραμμα και ο τρόπος λειτουργίας του περιγράφονται αναλυτικά παρακάτω (βλ. και παράρτημα). Προκειμένου να ελεγχθεί η καταλληλότητά του για το συγκεκριμένο πρότζεκτ και έπειτα από συζήτηση, έγινε μια δοκιμαστική χρήση του προγράμματος για την καταλογογράφηση 10 έργων του G. Ligeti, μέσω της οποίας καθορίστηκε η μεθοδολογική προσέγγιση. Τελικά, το πρότζεκτ ξεκίνησε, με την εισαγωγή στο πρόγραμμα των πρώτων έργων του σκληρού δίσκου, σύμφωνα με τον αλφαβητικό διαχωρισμό σε φακέλους βάσει του ονόματος του συνθέτη.

Το Zotero είναι ελεύθερο λογισμικό δημιουργίας και επεξεργασίας βιβλιογραφικών αναφορών (βλ. Παράρτημα, Εικόνες 5-8) που διατίθεται από τον ιστότοπο <https://www.zotero.org/> (έκδοση 5.0). Μπορεί να προστεθεί και σαν επέκταση στον φυλλομετρητή, επιτρέποντας την άμεση αποθήκευση των πληροφοριών του online υλικού στο πρόγραμμα. Σημαντικές δυνατότητες του προγράμματος είναι επιπλέον η δυνατότητα επισύναψης αρχείων (π.χ. PDF) στην εκάστοτε βιβλιογραφική αναφορά και επικόλλησης Σημειώσεων, Ετικετών και Σχετικών Αντικειμένων σε κάθε καταχώριση.

Εγκατάσταση του προγράμματος:

Η εγκατάσταση του Zotero είναι μια απλή διαδικασία και απαιτεί περίπου δύο λεπτά. Ο ενδιαφερόμενος χρειάζεται απλά να κατεβάσει από τον επίσημο ιστότοπο και να «τρέξει» το αρχείο της εγκατάστασης. Δεν υπάρχει κάποιος κωδικός ή άλλη προϋπόθεση για την εγκατάσταση.

Το παρόν project, είχε μεταξύ άλλων, στόχο να διερευνήσει την καταλληλότητα του Zotero για μουσικές καταλογογραφήσεις. Επ' αυτού μπορούν να σημειωθούν τα παρακάτω.

Για την διενέργεια μουσικής καταλογογράφησης με τη χρήση του Zotero απαιτείται ο επαναπροσδιορισμός κάποιων εννοιών του προγράμματος. Αναλυτικότερα, ο συνθέτης του έργου θα καταχωρηθεί στο πεδίο «Συγγραφέας» («Author»), ο διασκευαστής («Arranger») τοποθετείται στο πεδίο «Επιμελητής» («Editor») και η παρτιτούρα καταχωρείται ως έγγραφο («Document»). Εκτός από τις παραπάνω βασικές προσαρμογές απαιτούνται και άλλες, αν η καταλογογράφηση περιλαμβάνει μουσικές ηχογραφήσεις, ή μουσικολογικά κείμενα, αντικείμενα με τα οποία δεν ασχολήθηκε το συγκεκριμένο πρότζεκτ.

Η απουσία του τύπου παρτιτούρα («Sheet Music») από τις επιλογές για «Item Type», δηλαδή για καθορισμό του τύπου του τεκμηρίου αποτελεί άξιο αναφοράς πρόβλημα του προγράμματος, σχετικά με την καταλληλότητά του για καταλογογραφήσεις μουσικού υλικού. Αναγκαστικά οδηγεί στην επιλογή του τύπου «Έγγραφο» («Document») για τις παρτιτούρες. Η εν λόγω έλλειψη δεν δημιούργησε κάποιο σημαντικό πρόβλημα στη συγκεκριμένη προσπάθεια, εφόσον όλα τα αντικείμενα ανήκουν στον ίδιο τύπο, ο οποίος απλώς δεν προσδιορίζεται με ακρίβεια. Σε μία ευρύτερη καταλογογράφηση όμως, που θα περιλάμβανε κείμενα και γενικότερα περισσότερους τύπους αντικειμένων, θα χρειαζόταν να βρεθεί τρόπος διάκρισης μεταξύ των δύο συγκεκριμένων τύπων έτσι ώστε το υλικό να οργανωθεί καλύτερα.

Για την παρούσα προσπάθεια το πρόγραμμα αποδείχθηκε απολύτως κατάλληλο και επαρκές. Δεν χρειάστηκε να χρησιμοποιηθεί παρά μόνο ένα μέρος των δυνατοτήτων, εργαλείων και λειτουργιών του προγράμματος για να προκύψει ένα αποτέλεσμα το οποίο κρίνεται ικανοποιητικό, ως προς την επίτευξη των στόχων που είχαν τεθεί στο ξεκίνημα της προσπάθειας. Το πρόγραμμα είναι αδιαμφισβήτητα καλά σχεδιασμένο, εύχρηστο και αποδοτικό. Ωστόσο, είναι δύσκολο να κριθεί αν θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σε μουσικές καταλογογραφήσεις ευρύτερα, για την ταξινόμηση ογκωδέστερων και περισσότερο ποικιλόμορφων αρχείων, από τη στιγμή που δεν εξαντλήσαμε τις δυνατότητες του για την υλοποίηση του πρότζεκτ. Θα το προτείναμε, όμως, σίγουρα ως έναν εύκολο και αποτελεσματικό τρόπο για την οργάνωση ψηφιακού μουσικού υλικού, ιδιαίτερα για προσωπική χρήση από κάποιον επαγγελματία μουσικό, ερευνητή ή και συνθέτη/εκτελεστή.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ

Τα βασικά κριτήρια¹⁴ που ορίστηκαν για την περάτωση της προσπάθειας είναι τα παρακάτω:

14. Τα κριτήρια βάσει των οποίων έγινε η καταλογογράφηση δεν είχαν οριστεί εκ των προτέρων αλλά διαμορφώνονταν συνεχώς κατά την εξέλιξη της διαδικασίας. Αυτό ήταν απαραίτητο, καθώς θα ήταν αδύνατον να προβλεφθούν όλα τα ζητήματα και οι τρόποι αντιμετώπισής τους εξ αρχής. Στο συγκεκριμένο εγχείρημα δόθηκε σκόπιμα ο χαρακτήρας της απόπειρας και της εξερεύνησης. Τα προβλήματα συνέπειας που προέκυπταν από τη θέσπιση ενός νέου κριτηρίου αντιμετωπίζονταν με μία απλή και στοχευμένη αναδρομή στο παλαιότερο υλικό, για να εξασφαλισθεί η ομοιομορφία.

- Στην καταλογογράφηση συμπεριλήφθηκαν οι συνθέτες της σύγχρονης εποχής (20^{ος} -21^{ος} αι.) των οποίων οι παρτιτούρες δεν είναι διαθέσιμες στην online βιβλιοθήκη μουσικών έργων «imslp» (<https://imslp.org/>)¹⁵.
- Τα αρχεία ήχου του σκληρού δίσκου δεν αποτέλεσαν μέρος της καταλογογράφησης και συνεπώς δεν εισήχθησαν στο πρόγραμμα αλλά μετονομάστηκαν για μπορούν να εντοπιστούν ευκολότερα στην θέση τους. Οι λόγοι εξηγούνται παρακάτω.
- Τα αρχεία μετονομάστηκαν και ταξινομήθηκαν στην θέση τους στο σκληρό δίσκο, εκτός από την εισαγωγή τους στο πρόγραμμα. Η διαδικασία ήταν χρονοβόρα, καθώς οι τίτλοι των αρχείων ήταν συχνά ουδέτεροι. Η φόρμα που χρησιμοποιήθηκε για τους τίτλους ήταν: Επώνυμο Συνθέτη, Όνομα-Τίτλος έργου (αριθμός opus όταν υπήρχε), π.χ.

Adams, John-American Berserk
Britten, Benjamin-Albert Herring (Op. 39)

- Σε περίπτωση που υπήρχαν δύο ή περισσότερες παρτιτούρες σε μορφή PDF για το ίδιο μουσικό κομμάτι ή η παρτιτούρα του κομματιού ήταν αυθαίρετα διασπασμένη σε περισσότερα αρχεία PDF, τα αρχεία αυτά επισυνάφθηκαν στην ίδια καταχώριση και στην ονομασία τους προστέθηκαν διευκρινιστικές ενδείξεις π.χ.

Feldman, Morton-Last Pieces.pdf
Feldman, Morton-Last Pieces (2).pdf

Τα δύο αυτά αρχεία είναι συνημμένα στην καταχώριση με τίτλο *Last Pieces* και *Author* τον *Feldman, Morton*.

Για τα έργα τα οποία ήταν πολυμερή ή ενιαία αλλά με παρτιτούρα χωρισμένη σε τμήματα από τον συνθέτη ή εκδότη αποφασίστηκε να δημιουργηθούν ξεχωριστές καταχωρίσεις για κάθε μέρος/τμήμα, π.χ.

La Vera Storia (Part 1)
La Vera Storia (Part 2)

με *author* τον *Berio, Luciano*.

15. Εξαιρέσεις αποτελούν οι συνθέτες με ονόματα που ξεκινούν από Α που καταχωρίστηκαν πλήρως (επειδή η καταχώρισή τους ολοκληρώθηκε πριν τον ορισμό του παραπάνω κριτηρίου, αλλά αποφασίστηκε να διατηρηθούν για να εξυπηρετηθούν οι χρήστες του αρχείου) αλλά και οι συνθέτες της οικογένειας Bach (Johann Sebastian, Carl Philip Emanuel και Johann Christian).

- Βασικό στοιχείο της παρούσης καταλογογράφησης είναι ύπαρξη Ετικετών (Tags) που συνδέονται με κάθε καταχώρηση. Η κάθε Ετικέτα, όταν επιλεγεί από το πλαίσιο κάτω αριστερά, περιορίζει τα εμφανιζόμενα έργα στην κύρια λίστα του προγράμματος, έτσι ώστε να εμφανίζονται μόνο οι καταχωρήσεις που περιέχουν μεταξύ άλλων την συγκεκριμένη Ετικέτα (βλ. Παράρτημα). Με Ετικέτα εκφράζονται, όπως αναφέρθηκε στην αρχή, οι απαιτήσεις του έργου σε εκτελεστές (όργανα-φωνές, ηθοποιοί, αφηγητές, άλλα ηχητικά συστήματα και συσκευές (πχ. Pre-recorded tape). Επιπλέον ετικέτες χρησιμοποιήθηκαν για κατηγοριοποίηση βάσει συνόλου (Orchestra, Solo, Duet, Chamber Music κ.α.) ενώ υπήρχαν και ορισμένες μορφολογικές κατηγοριοποιήσεις (Sonata, Symphony, Opera, String Quartet) οι οποίες έγιναν σε πολύ αφηρημένο πλαίσιο, δεδομένου ότι η χρήση αυτών των μορφολογικών όρων γίνεται στη σύγχρονη μουσική κατά κανόνα καταχρηστικά και όχι ως αναφορά σε κάποιο συστηματικό μορφολογικό σχέδιο¹⁶.
- Στο πεδίο «Χρονολογία» (Date) καταχωρίστηκε το έτος ή η περίοδος σύνθεσης του έργου (σε έτη), όπου αυτό ήταν διαθέσιμο στην παρτιτούρα. Όταν η πληροφορία αυτή δεν αναγραφόταν στο κείμενο, στο πεδίο εισήχθη αντ' αυτού το έτος κατοχύρωσης των πνευματικών δικαιωμάτων του έργου. Οι επιπλέον χρονολογικές τιμές (π.χ. αναθεώρησης του έργου από τον συνθέτη ή εκ νέου καταχώρησης των πνευματικών δικαιωμάτων του έργου) αγνοήθηκαν για να επιλεγθεί η πρωιμότερη χρονολογία. Σε κάποιες σπάνιες περιπτώσεις, ελλείψει των άλλων στοιχείων, αναγράφηκε η χρονολογία πρώτης εκτέλεσης του έργου στο πεδίο αυτό.
- Ίσως το σημαντικότερο ζήτημα που προέκυψε ήταν αυτό των έργων για solo όργανο-α και σύνολο. Αποφασίστηκε, όταν υπάρχει solo όργανο στην παρτιτούρα να αναγράφεται μόνο η ετικέτα του οργάνου, η ετικέτα Solo και μία ετικέτα που συμπεριλαμβάνει τα υπόλοιπα όργανα (π.χ. Orchestra.) Αυτό έγινε κρίνοντας ότι είναι προτιμότερο να διευκολύνεται η αναζήτηση για έργα με solo μέρη για οποιοδήποτε όργανο, με την επιλογή της ετικέτας του οργάνου και της ετικέτας Solo στο πλαίσιο των ετικετών, από την πλήρη αναφορά όλων των οργάνων που συμμετέχουν σε μία ορχήστρα. Αν αναγράφονταν όλα τα όργανα, η ετικέτα «solo» θα έχανε τον λόγο ύπαρξής της στη συγκεκριμένη καταλογογράφηση. Όταν, όμως δεν υπήρχε solo όργανο τότε όλα τα όργανα αναγράφονταν κανονικά.
- Για κάθε όργανο που εμφανίζεται χρησιμοποιήθηκε μία μόνο ονομασία του ως ετικέτα.

16. Πιο συγκεκριμένα ως προς αυτό, η μορφολογική ταξινόμηση αποτυπώνει σχετική κατηγοριοποίηση από τον συνθέτη, εφόσον τα είδη αυτά στο σύγχρονο ρεπερτόριο παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλιομορφία και έχουν εγκαταλείψει τις σταθερές συμβάσεις που τα χαρακτήριζαν στο παρελθόν, και πιθανόν αποτελεί απόπειρα σύνδεσης του έργου με την παράδοση ή/και ρήξης με αυτήν.

- Καταβλήθηκε προσπάθεια να υπάρχει ομοιομορφία στην γραφή των τίτλων. Αυτό επιτεύχθηκε με την εφαρμογή συγκεκριμένων μορφών τίτλου επανειλημμένα.
- Βασικός στόχος του πρότζεκτ ήταν να διευκολυνθεί η προσβασιμότητα στο υλικό και να καταστεί δυνατή η αναζήτηση μέσω αντικειμενικών μουσικών παραμέτρων. Αποφασίστηκε συνεπώς να περιοριστεί η προσπάθεια στην ταξινόμηση του υλικού και όχι την κριτική παρουσίασή του. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η όλη προσπάθεια προσανατολίζεται προς τον *μουσικό* (συνθέτη, εκτελεστή) και τον *μουσικολόγο* ως εξειδικευμένη βιβλιογραφική πηγή.

Γλωσσικά ζητήματα:

- Η καταλογογράφηση αποφασίστηκε να γίνει στα αγγλικά και όχι στα ελληνικά για τους εξής λόγους:
 - α) είναι μια γλώσσα με παγκόσμια εμβέλεια, την οποία γνωρίζουν και οι περισσότεροι Έλληνες,
 - β) αποφεύχθηκε η δυσκολία της απόδοσης ασυνήθιστων ονομάτων οργάνων στα ελληνικά,
 - γ) η αμιγώς ελληνική ονομασία των περισσότερων οργάνων δεν χρησιμοποιείται ευρέως (π.χ. κλαρινέτο αντί για ευθύαυλος)-οι ονομασίες των σημαντικότερων οργάνων στις περισσότερες γλώσσες βασίζονται στην ονομασία τους στην χώρα προέλευσής τους (π.χ. flauto (traverso)-φλάουτο-flute) και είναι αναγνωρίσιμες από τους μουσικούς στα αγγλικά,
 - δ) η εκπονητής του πρότζεκτ έχει άριστη γνώση της εν λόγω γλώσσας.
- Οι τίτλοι των έργων δεν διατηρήθηκαν όπως αναγράφονται στην παρτιτούρα αλλά υπέστησαν κεφαλαιοποίηση σύμφωνα με τους κανόνες της εκάστοτε γλώσσας. Οι τίτλοι δεν κεφαλαιοποιήθηκαν όταν αποτελούσαν αυτούσια αποσπάσματα από ποιητικά κείμενα.
- Οι τονισμοί και όλα τα υπόλοιπα σύμβολα στα ονόματα των συνθετών διατηρήθηκαν.
- Οι τίτλοι των έργων δεν μεταφράστηκαν και εμφανίζονται στη γλώσσα με την οποία συναντώνται στην παρτιτούρα. Εξαίρεση αποτέλεσαν οι τυποποιημένοι τίτλοι που αναφέρουν αριθμό κομματιών, εκτελεστή ή είδος (π.χ. Piano concerto, 6 Études) οι οποίοι μεταφράστηκαν στα αγγλικά.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Για κάθε αρχείο μουσικού κειμένου του σκληρού δίσκου που κρίθηκε ότι πρέπει να συμπεριληφθεί στην συγκεκριμένη καταλογογράφηση με βάση τα κριτήρια που περιεγράφηκαν προηγουμένως, δημιουργήθηκε μία καταχώριση εντός του προγράμματος. Η διαδικασία ήταν, βήμα προς βήμα, η εξής:

- 1) Το αρχείο εντοπιζόταν στην θέση του στον σκληρό δίσκο, εντός κάποιου φακέλου.
- 2) Το αρχείο μετονομαζόταν στον σκληρό δίσκο με βάση τη φόρμα :
Επώνυμο Συνθέτη, Όνομα-Τίτλος έργου (αριθμός οπυσ όταν υπήρχε).
- 3) Δημιουργούνταν νέα κενή καταχώριση τύπου «Document» στο πρόγραμμα .
- 4) Με βάση τις πληροφορίες που εντοπίζονταν στο αρχείο εισάγονταν Τίτλος, Ονοματεπώνυμο Συνθέτη, Χρονολογία και Ετικέτες στα αντίστοιχα πεδία στο πρόγραμμα.
- 5) Με δεξιά κλικ στην καταχώριση και με τη διαδρομή «Add Attachment»→«Attach Stored Copy of File» επιλεγόταν το αρχείο PDF του σκληρού δίσκου που αντιπροσωπεύει η καταχώριση ώστε να επισυναφθεί στην καταχώριση.
- 6) Το αρχείο PDF μετονομαζόταν στη θέση του στο πρόγραμμα (κάτω από την καταχώριση) χρησιμοποιώντας την ίδια φόρμα με το αρχείο του σκληρού δίσκου, με την προσθήκη της απαραίτητης κατάληξης .pdf και έχοντας ενεργοποιημένη την επιλογή «Rename Existing File». Με αυτό το βήμα ολοκληρωνόταν η ταξινόμηση της καταχώρισης.

Σημείωση: Σε κάποιες περιπτώσεις, μετονομάστηκαν πρώτα όλα τα περιεχόμενα αρχεία ενός φακέλου συνθέτη στον σκληρό δίσκο πριν να αρχίσουν να προστίθενται ένα-ένα στο πρόγραμμα.

Η διαδικασία της καταχώρισης των αρχείων του δίσκου στο πρόγραμμα ήταν τυποποιημένη αλλά χρονοβόρα. Για να περαστεί μία καταχώριση απαιτούνταν από μερικά δευτερόλεπτα μέχρι και 5-6 λεπτά. Η διακύμανση αυτή οφείλεται στον αριθμό των πληροφοριών που έπρεπε να εισαχθούν π.χ. απαιτούσε λιγότερο χρόνο ένα έργο για solo πιάνο από μία δίπρακτη όπερα. Σε κάποιες περιπτώσεις απουσίαζε από την παρτιτούρα το τμήμα που αναφέρει την ενορχήστρωση/διανομή, οπότε τα όργανα εντοπίζονταν με μία παρακολούθηση όλης της πορείας του έργου ή με μια απλή αναζήτηση σε ισότοπο του συνθέτη/εκδότη, όταν αυτό ήταν δυνατόν . Η τυποποίηση της διαδικασίας (ακολουθούσαν τα ίδια προαναφερθέντα βήματα κάθε φορά, με στόχο η καταχώριση να γίνει «συνήθεια») είχε ως αποτέλεσμα ο ρυθμός να αυξάνεται όσο προχωρούσε η διαδικασία, μέχρι ένα σημείο.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ

Αποτέλεσμα της διαδικασίας ήταν η δημιουργία μιας λίστας από περίπου 1800 τεκμήρια στο πρόγραμμα, που αντιστοιχούν στα έργα των συνθετών (επώνυμα Α-Η)

που πληρούν τις προϋποθέσεις που προαναφέρθηκαν. Το εν λόγω υλικό θα είναι διαθέσιμο για να εξυπηρετήσει τους φοιτητές του εργαστηρίου ΕΡ.Ε.ΣΥ.Σ. του τμήματος. Το υλικό διακινείται μέσω του δίσκου στο οποίο είναι αποθηκευμένο.

Το πρόγραμμα δίνει την δυνατότητα για άνοιγμα του αρχείου PDF του σκληρού δίσκου που αντιστοιχεί σε κάθε καταχώριση απλά με ένα διπλό κλικ στο τεκμήριο εντός του προγράμματος. Η διαθεσιμότητα παραπομπής υποδεικνύεται από τον γεμάτο γαλάζιο κύκλο που βρίσκεται δεξιά, στο πεδίο που υποδεικνύεται στην κορυφή από έναν συνδετήρα. Αν ο κύκλος είναι λευκός με γαλάζιο περίγραμμα, σημαίνει ότι δεν υπάρχει ενεργή παραπομπή. Το υλικό που ταξινομήθηκε περιλαμβάνει στο σύνολο του ενεργές παραπομπές¹⁷.

Για να εμφανίζονται αυτά τα PDF θα πρέπει να είναι συνδεδεμένο το αντίστοιχο αποθηκευτικό μέσο στον υπολογιστή, δηλαδή ο σκληρός δίσκος με την ονομασία «ARCHIVE» και να έχει επιλεγθεί ως Data Directory (Κατάλογος δεδομένων) στο πρόγραμμα. Είναι απαραίτητη η σύνδεση του δίσκου στον Η/Υ για να αποκτηθεί πρόσβαση στο πλήρες υλικό με τα επισυναπτόμενα αρχεία. Για να οριστεί ως Data Directory ο σκληρός δίσκος, ο χρήστης πρέπει να ακολουθήσει την διαδρομή «Edit»→«Preferences»→«Advanced»→«Files and Folders» στο πρόγραμμα και χρησιμοποιώντας την δυνατότητα «Choose» να επιλέξει τον φάκελο «Noten» του σκληρού δίσκου.

Σε κάποιο ύστερο στάδιο της διαδικασίας εισαγωγής του υλικού στο πρόγραμμα αποφασίστηκε να δημιουργηθεί αντίγραφο ασφαλείας (backup) των δεδομένων του δίσκου για να αποφευχθεί, σε περίπτωση βλάβης, η απώλεια τους. Το backup έγινε σε έναν δεύτερο εξωτερικό σκληρό δίσκο, ο οποίος αποκτήθηκε για αυτόν τον σκοπό.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΡΟΕΚΥΨΑΝ

Τα διάφορα ζητήματα που προέκυπταν καταγράφονταν σε ένα αρχείο σημειώσεων την ώρα της εργασίας. Τα περισσότερα επιλύονταν από τον φοιτητή με δική του πρωτοβουλία, μέσω αναδρομής σε δεδομένα προηγούμενων ημερών ενώ άλλα απλώς καταγράφονταν. Τα σημαντικότερα από αυτά συζητούνταν στις συναντήσεις με τον υπεύθυνο καθηγητή. Ενδεικτικά, οι προβληματισμοί αφορούσαν π.χ. αν ένα συγκεκριμένο έργο πρέπει να κατηγοριοποιηθεί ως έργο για ορχήστρα δωματίου ή για μεγάλη ορχήστρα, αν είναι δόκιμη η δημιουργία περιστασιακών ετικετών, όπως «Boj», «Body percussion» ή μη μουσικών («Installation», «Actor»), αν τα κρουστά πρέπει να εισαχθούν ξεχωριστά ή υπό την γενική «Percussion», πώς θα καταγραφεί ένα έργο που βασίζεται σε κάποιο άλλο προγενέστερο κλπ.

Το σημαντικότερο από τα ζητήματα που προέκυψαν κατά τον προσδιορισμό των μεταδεδομένων των τεκμηρίων σχετιζόταν με το αν ένα συγκεκριμένο έργο πρέπει

17. Τα αρχεία αυτά δεν είναι διαθέσιμα με το τελικό παραδοτέο υλικό, εφόσον προορίζονται αποκλειστικά για εσωτερική εκπαιδευτική χρήση από το εργαστήριο Ε.ΡΕ.ΣΥ.Σ.

να κατηγοριοποιηθεί ως έργο για ορχήστρα δωματίου ή για μεγάλη ορχήστρα, οδηγώντας σε ευρύτερο προβληματισμό για την έννοια της ορχήστρας δωματίου («chamber orchestra»). Το πρόβλημα αφορά, προφανώς, το μέγεθος το οποίο απαιτείται να έχει μια ορχήστρα για να θεωρηθεί ορχήστρα δωματίου και όχι απλώς μεγάλο σύνολο μουσικής δωματίου, έτσι ώστε να εισαχθεί η κατάλληλη Ετικέτα. Το μέγεθος, με μία απλή αναζήτηση σε online λεξικά και άρθρα, τοποθετείται στους 25-50 μουσικούς ή λιγότερους. Το πρόβλημα, ωστόσο, δεν φάνηκε ότι μπορεί να λυθεί με κάποιο απόλυτο αριθμητικό κριτήριο γιατί: α) είναι μία λύση αυθαίρετη (θα ήταν μη συμβατό με την μουσική πρακτική και με την φύση του συγκεκριμένου όρου ο χαρακτηρισμός να αλλάζει ξαφνικά από ένα αριθμό και έπειτα) β) οι συνθέτες-εκδότες δεν διακρίνουν πάντα την ορχήστρα δωματίου από την «κανονική» ορχήστρα, ακόμα και αν ο αριθμός των μουσικών που την απαρτίζουν στο έργο θα τους το επέτρεπε γ) η ορχήστρα σαν σύνολο ποικίλλει ως προς την σύνθεσή της. Η σύνθεση της ορχήστρας δεν είναι σταθερή, όπως συμβαίνει π.χ. με το κουαρτέτο εγχόρδων.

Το ζήτημα αυτό αναφέρθηκε γρήγορα στον επιβλέποντα καθηγητή, ο οποίος παρέθεσε την δική του πρακτική εμπειρία ως συνθέτη, αναφέροντας τον τρόπο με τον οποίο ο εκδότης του ορίζει ένα έργο ως ορχηστρικό ή ως έργο μουσικής δωματίου. Κατόπιν όλων αυτών αποφασίστηκε η Ετικέτα «Chamber Music» να τοποθετείται όταν υπάρχει σχετική αναφορά στην παρτιτούρα (Chamber Orchestra, Chamber Ensemble, Small Orchestra) και όταν ο αριθμός των μουσικών είναι τέτοιος που ο χαρακτηρισμός αυτός είναι προφανώς ο καταλληλότερος για να ορίσει το σύνολο. Σε περιπτώσεις που υπήρχε αμφιβολία, αποφασίστηκε να χρησιμοποιηθούν και οι δύο ετικέτες.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το παρόν κείμενο ολοκληρώνεται με την παρουσίαση των συμπερασμάτων του πρότζεκτ. Για να εξαχθούν συμπεράσματα για την διαδικασία, θα πρέπει να αποτιμηθεί στην βάση συγκεκριμένων στόχων και το βαθμό που αυτοί τελικά επιτεύχθηκαν.

Ξεκινώντας από τον ποσοτικό παράγοντα, πρέπει να αποσαφηνιστεί εκ νέου ότι δεν επιτεύχθηκε πλήρης καταγραφή του αρχείου. Αυτό δεν θα ήταν δυνατόν, καθώς ο όγκος του υλικού είναι τέτοιος που θα ήταν αδύνατη η πλήρης ταξινόμησή του στο πλαίσιο ενός πρότζεκτ, από άποψη χρόνου και φόρτου εργασίας. Η αδυναμία ταξινόμησης ολόκληρου του υλικού είχε προβλεφθεί και δεν τέθηκε σαν στόχος η επίτευξή της. Θεωρήθηκε συγκριτικά πολύ σημαντικότερη η σταθεροποίηση της μεθοδολογικής προσέγγισης και ο εντοπισμός του κατάλληλου προγράμματος. Είχε οριστεί, ωστόσο, με μη δεσμευτικό τρόπο και κατά προσέγγιση ένας αριθμητικός στόχος στις 1800-2000 καταχωρήσεις για να υπάρχει ένα κριτήριο αξιολόγησης του όγκου του εγχειρήματος. Ο στόχος αυτοί επιτεύχθηκαν.

Ως προς την χρήση του Zotero, αποφασίστηκε να μην γίνει περιττός πειραματισμός με όλες τις δυνατότητες του προγράμματος. Θεωρήθηκε θεμελιώδης στόχος να οριστεί, όπως προαναφέρθηκε, μία μεθοδολογική προσέγγιση με τη χρήση του εν

λόγω προγράμματος που θα ήταν αποτελεσματική για την υλοποίηση του πονήματος. Ο στόχος αυτός επιτεύχθηκε, καθώς κατέστη δυνατή η ταξινόμηση του υλικού με τις πληροφορίες που χρειάζονταν για να διευκολυνθεί η πρόσβαση στα τεκμήρια, χωρίς να περιττεύουν δεδομένα που δεν θα ήταν απαραίτητα.

Ένας στόχος που αποφασίστηκε να μην εξαντληθεί ήταν η κατηγοριοποίηση βάσει συνόλου και μορφολογικού χαρακτήρα του έργου. Αποφασίστηκε να μην γίνει ενδελεχής αναζήτηση πάνω σε αυτά τα στοιχεία για κάθε έργο, γιατί αυτό θα καταλάμβανε σημαντικό χρόνο και θα απαιτούσε τη δημιουργία μίας σύνθετης διαδικασίας εντοπισμού και διασταύρωσης των πληροφοριών για να έχει αποτέλεσμα. Συνεπώς, θα ξεπερνούσε τα όρια του συγκεκριμένου πρότζεκτ και θα λειτουργούσε εις βάρος του πρακτικού στόχου, δηλαδή της ταξινόμησης σημαντικού μέρους του υλικού στο πρόγραμμα. Έγινε συστηματική προσπάθεια να μην υπάρχουν σφάλματα όσον αφορά αυτές τις κατηγοριοποιήσεις, με γνώμονα την διαχειριστικότητα του υλικού στο πρόγραμμα. Επίσης, για τους ίδιους λόγους, δεν έγιναν περαιτέρω κατηγοριοποιήσεις και ταξινομήσεις του υλικού (ύφος, περίοδος κλπ.)

Τέλος, αποφασίστηκε να μην συμπεριληφθούν στο πρόγραμμα τα αρχεία ήχου καθώς θεωρήθηκε σημαντικότερη η καταχώριση των μουσικών κειμένων, που αποτελούν εξάλλου σε μεγάλο βαθμό τον κύριο όγκο του αρχικού αρχείου.

Καταλήγοντας, εκτιμάται ότι το πρότζεκτ πέτυχε τους αρχικούς του στόχους και είχε το επιθυμητό πρακτικό αποτέλεσμα. Όμως, η προσπάθεια δεν έχει εξαντληθεί. Υπάρχουν πολλές δυνατότητες για εμπλουτισμό του καταλόγου και ως προς την ποσότητα αλλά και ως προς την ποιότητά του. Επιπλέον, πολλοί προβληματισμοί μεθοδολογικοί και ουσιαστικοί μπορούν να διερευνηθούν περαιτέρω. Συνεπώς, είναι ευπρόσδεκτη μελλοντικά οποιαδήποτε συστηματική προσπάθεια επέκτασης, αλλά και απλός πειραματισμός με τα εξαχθέντα δεδομένα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΛΕΞΙΚΟ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΡΩΝ¹⁸

Αρχείο καθιερωμένων όρων (Authority File): ο ξεχωριστός κατάλογος που δημιουργείται κατά την διαδικασία της καταλογγράφησης, στο πλαίσιο του ελέγχου καθιερωμένων όρων (authority control) και περιλαμβάνει τις καθιερωμένες μορφές των όρων που θα προκρίνονται για χρήση και τις εναλλακτικές μορφές με τις οποίες εμφανίζονται. Στόχος της δημιουργίας του είναι η ομοιομορφία και η διευκόλυνση της πρόσβασης μέσω της αποτροπής συγχύσεων μεταξύ των σημείων πρόσβασης («access points»). Στο συγκεκριμένο πρότζεκτ η ομοιομορφία επιτεύχθηκε χωρίς να δημιουργηθεί κάποιο ξεχωριστό αρχείο με αυτόν τον χαρακτήρα.

Έλεγχος καθιερωμένων όρων (Authority Control): η διαδικασία με την οποία επιτυγχάνεται ομοιομορφία και συνέπεια σε ένα βιβλιογραφικό κατάλογο με την επιλογή της εγκεκριμένης μορφής κάθε όρου.

Ετικέτα (Tag): Στο συγκεκριμένο πρότζεκτ, οι όροι που επικολλώνται σε ένα τεκμήριο στο πρόγραμμα και το προσδιορίζουν, έτσι ώστε να μπορεί να εντοπιστεί βάσει αυτών.

Καταλογογράφηση (Cataloging): για τον ορισμό βλ. την ενότητα «Η έννοια της καταλογογράφησης». Στο συγκεκριμένο πρότζεκτ η διαδικασία είχε βασικό πρακτικό στόχο την ταξινόμηση του υλικού για εσωτερική εκπαιδευτική χρήση και δεν έγινε βάσει αναγνωρισμένου προτύπου.

Θεματική καταλογογράφηση ή ανάλυση (Subject Cataloging ή Analysis): η μορφή της καταλογογράφησης που συνίσταται στον προσδιορισμό των θεμάτων με τα οποία σχετίζεται κάθε τεκμήριο και περιλαμβάνει τον ορισμό των θεματικών επικεφαλίδων και την ταξινόμηση. Στο συγκεκριμένο πρότζεκτ η διαδικασία μπορεί να θεωρηθεί ότι βρήκε εφαρμογή μόνο μέσω της χρήσης των Ετικετών, αν θεωρήσουμε ότι τα όργανα και οι λοιποί προσδιορισμοί αποτελούν «θέμα» μιας μουσικής σύνθεσης.

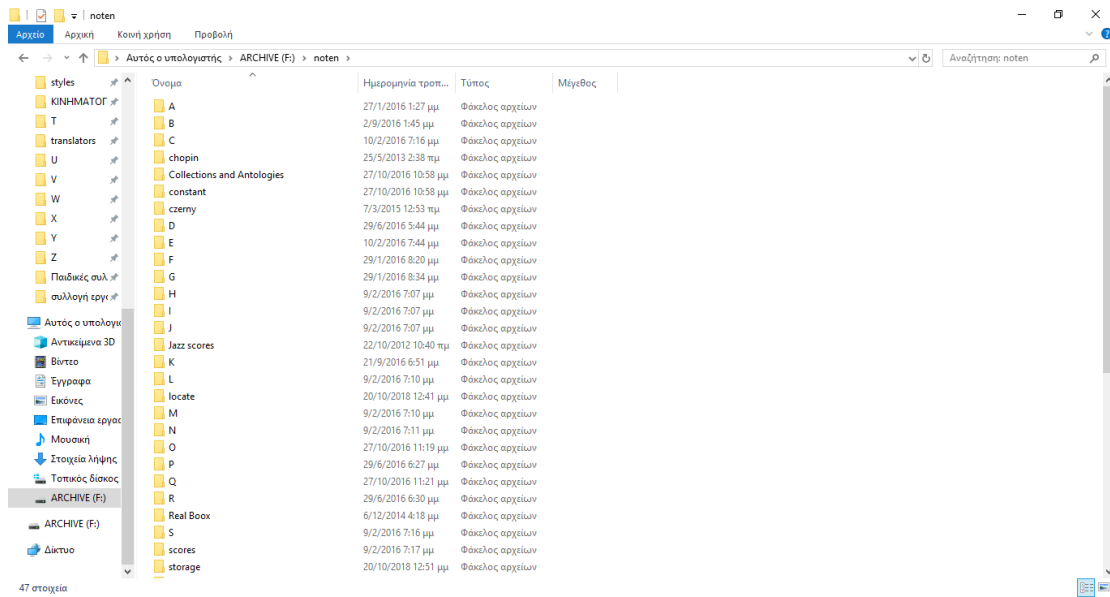
Περιγραφική καταλογογράφηση (Descriptive Cataloging): η μορφή της καταλογογράφησης που περιλαμβάνει την αναγνώριση («identification») και περιγραφή («description») του τεκμηρίου και τον ορισμό των σημείων πρόσβασης («access points») του. Στο συγκεκριμένο πρότζεκτ, η μορφή της καταλογογράφησης είχε σχεδόν αποκλειστικά περιγραφικό χαρακτήρα χρησιμοποιώντας τα σχετικά εργαλεία του προγράμματος.

Σημεία πρόσβασης (Access Points): «Τα διαφορετικά τμήματα πληροφορίας, π.χ. συγγραφέας, τίτλος τεκμηρίου, θέμα, κ.ά., που χρησιμοποιούνται για τον εντοπισμό των βιβλιογραφικών εγγραφών»¹⁹. Στο συγκεκριμένο πρότζεκτ υπάρχει μια πληθώρα σημείων πρόσβασης: τίτλος, όνομα συνθέτη/διασκευαστή, έτος σύνθεσης/έκδοσης, όργανα που συμμετέχουν, σύνολα που συμμετέχουν, μορφολογική κατηγοριοποίηση έργου.

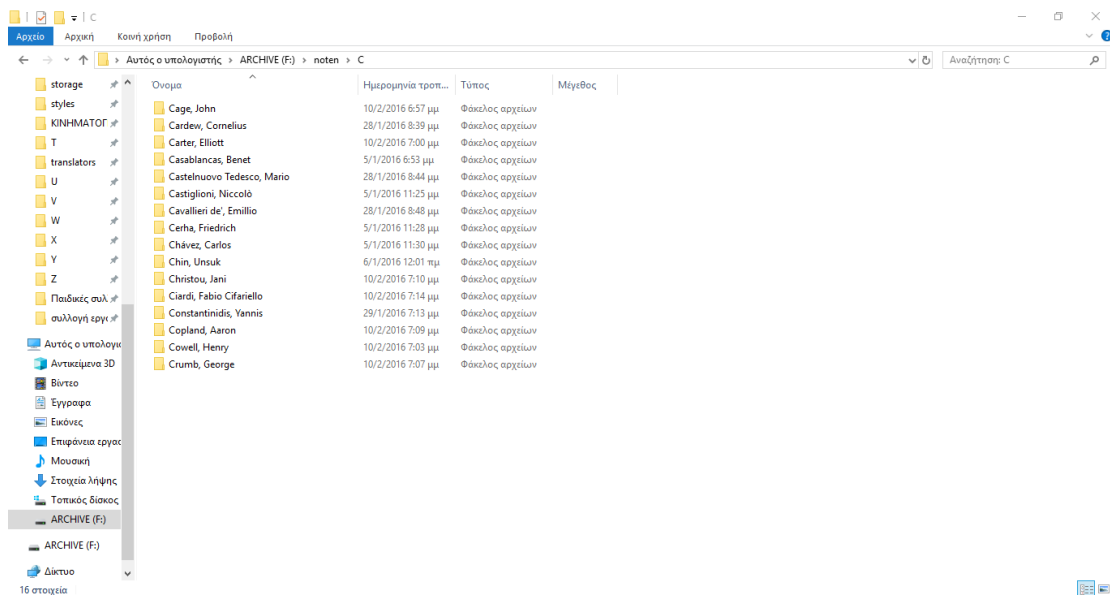
18. Αναγράφεται ο τρόπος εφαρμογής των εννοιών στο συγκεκριμένο πρότζεκτ.

19. Καπιδάκης, Λαζαρίνης και Τοράκη, *Καταλογογράφηση και περιγραφή τεκμηρίων*, 72.

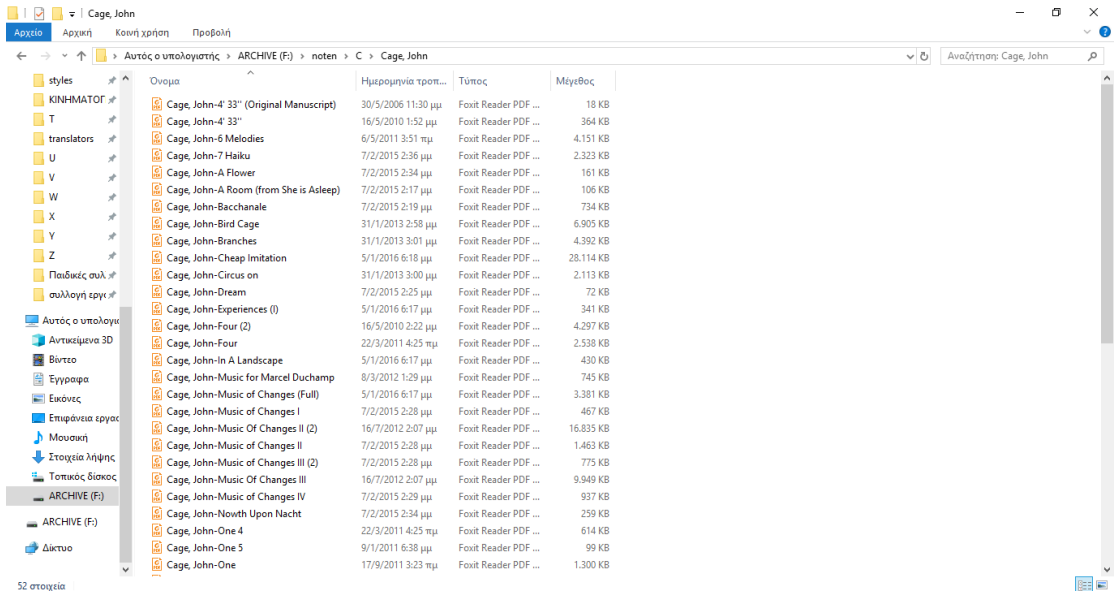
ΟΠΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ:

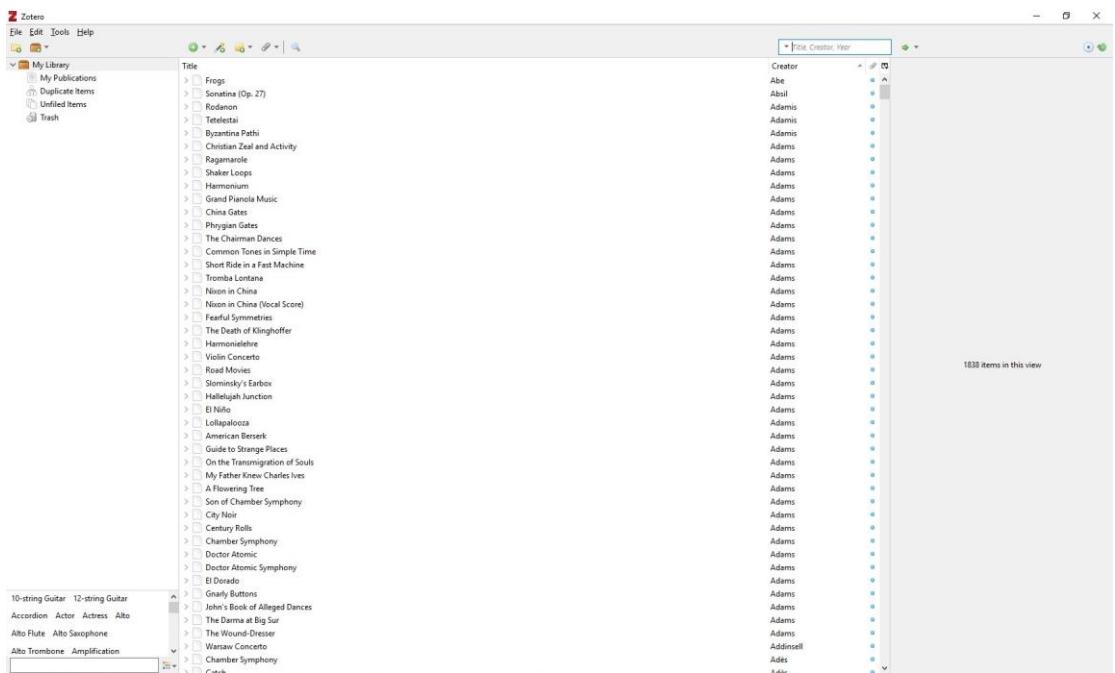
Εικόνα 1: Τα περιεχόμενα του φακέλου «Noten» του σκληρού δίσκου «ARCHIVE».

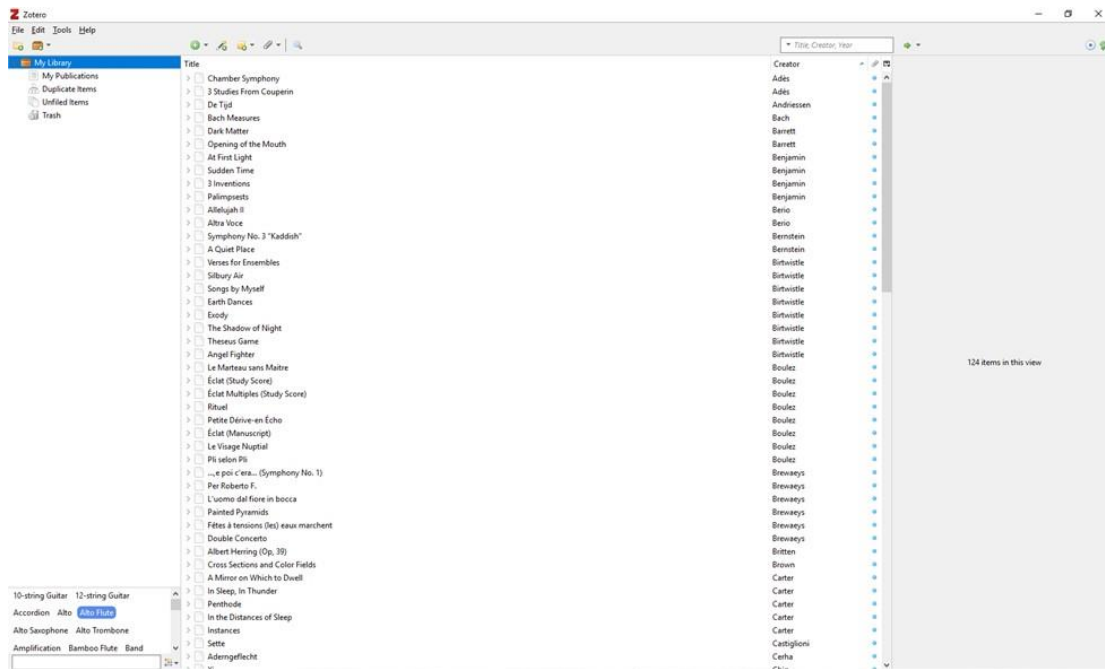
Εικόνα 2: Τα περιεχόμενα του φακέλου «C».

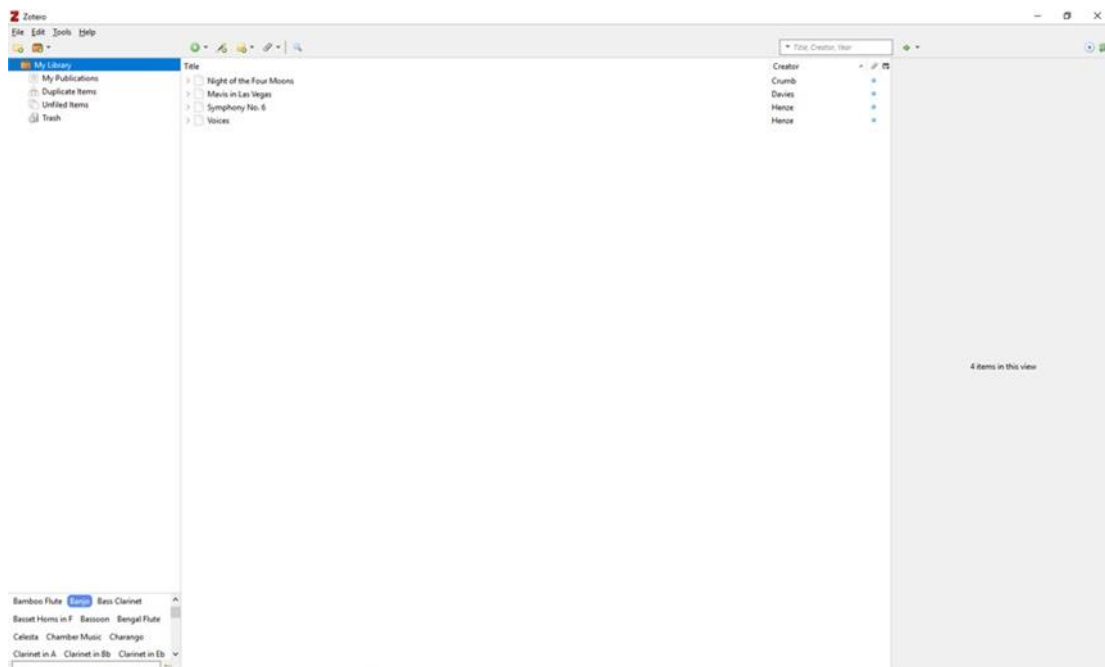
Εικόνα 3: Τα περιεχόμενα του φακέλου «Cage, John».

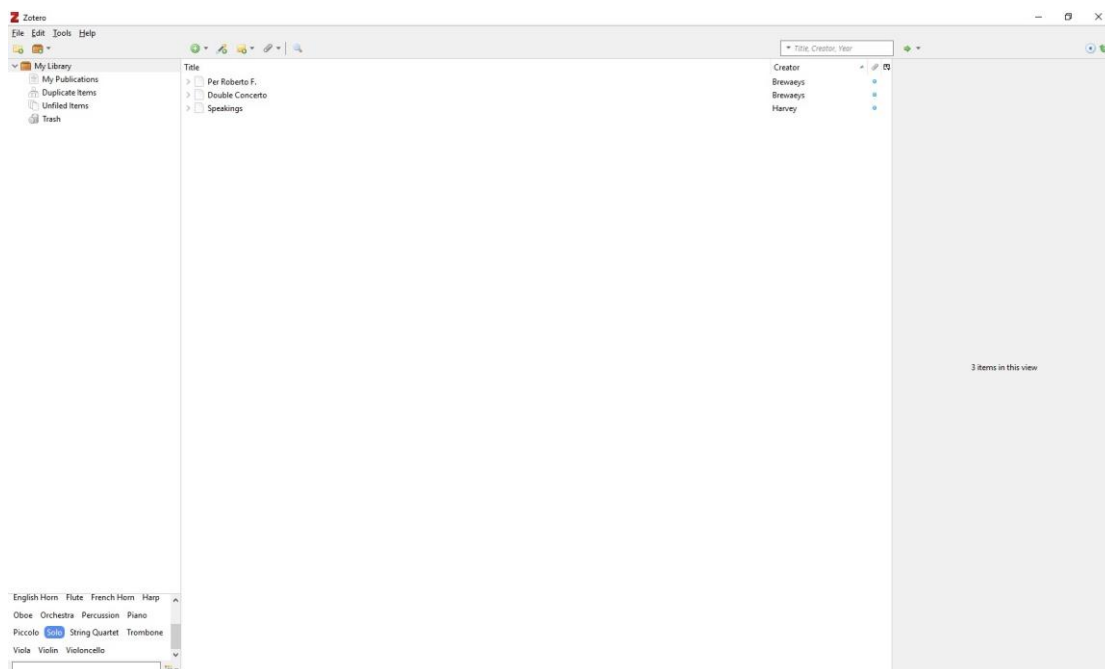
Εικόνα 4: Το interface του προγράμματος, όπως εμφανίζεται μετά την εκκίνησή του. Κάτω αριστερά βρίσκεται το πεδίο το οποίο περιλαμβάνει όλες τις ετικέτες που έχουν επικολληθεί.

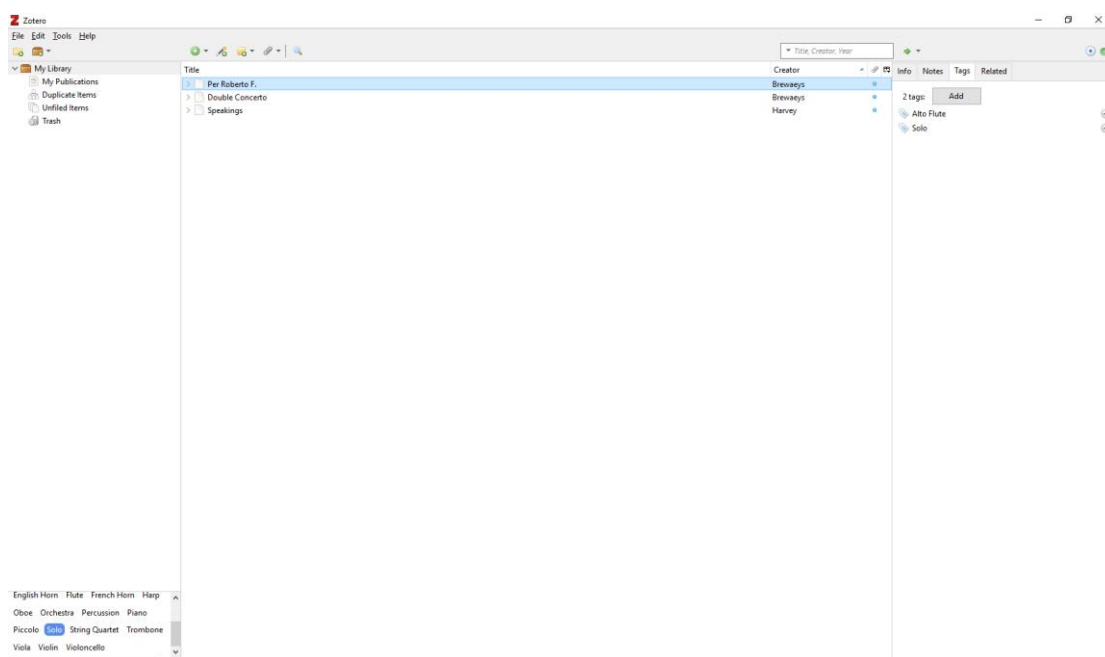
Εικόνα 5: Η επιλογή της Ετικέτας «Alto flute» από το πεδίο των Ετικετών που βρίσκεται κάτω αριστερά στο πρόγραμμα περιορίζει τις εμφανιζόμενες καταχωρήσεις της κεντρικής στήλης σε αυτές που περιλαμβάνουν τη συγκεκριμένη Ετικέτα. Πρέπει να επισημανθεί ότι με την επιλογή μίας Ετικέτας από το πεδίο αυτό **δεν** εμφανίζονται αποκλειστικά τα έργα τα οποία περιλαμβάνουν **τη συγκεκριμένη Ετικέτα μόνο**, αλλά **όλα** τα έργα που την περιλαμβάνουν.

Εικόνα 6: Αν τώρα, από το πεδίο των Ετικετών, επιλεχθεί και η Ετικέτα «Βαγιο» θα εμφανίζονται στην κεντρική στήλη μόνο οι καταχωρήσεις που περιλαμβάνουν (μεταξύ άλλων) τις Ετικέτες «Βαγιο» και «Alto Flute».

Εικόνα 7: Αν επιλεγθούν, από το πεδίο των Ετικετών, οι Ετικέτες «Alto flute» και «Solo» θα εμφανίζονται στην κεντρική στήλη μόνο οι καταχωρίσεις που περιλαμβάνουν (μεταξύ άλλων) τις δύο αυτές Ετικέτες. Επομένως, εμφανίζονται τώρα έργα στα οποία το Alto φλάουτο είναι solo όργανο.

Εικόνα 8: Επιλέγοντας, τώρα, την πρώτη καταχώριση της στήλης που προέκυψε (το έργο «Per Roberto F.» του Luc Brewaeys) μπορούμε να δούμε και να επεξεργαστούμε τις Ετικέτες που έχουν επισυναφθεί στη συγκεκριμένη καταχώριση, καθώς και να προσθέσουμε Πληροφορίες («Info»), Σημειώσεις («Notes») και Σχετικά Αντικείμενα («Related»).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Καπιδάκης, Σαράντος, Φώτιος Λαζαρίνης και Κατερίνα Τοράκη. «Εισαγωγή στην καταλογογράφηση». Στο *Καταλογογράφηση και περιγραφή τεκμηρίων*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, 2015.

<http://hdl.handle.net/11419/1676>

Μπόρχες, Χόρχε Λουίς. Άπαντα τα πεζά. τ. 1. Μτφρ. Αχιλλέας Κυριακίδης. Αθήνα: Πατάκης, 2014.

Joudrey, Daniel. N., Arlene G. Taylor και David P. Miller. «Cataloging in Context». Στο *Introduction to Cataloging and Classification*. 11^η εκδ. Santa Barbara, CA: Libraries Unlimited, 2015.